

Ukrajinská pohádka

- + Slovenské pohádky:
- + jihoslovanské, západoslovanské a východoslovanské
- + PODZIM 2023

Počátky jihoslovanské pohádky

- + První slovanský sběratel pohádek – Vuk Štefanovič Karadžič
- + Tři sbírky srbských lidových pohádek (první už v roce 1821)
- + Spolupracoval s jinými sběrateli, které mu posílali materiály
- + V roce 1854 dcera Karadžiče přeložila jeho dílo do němčiny
- + Bulharsko – sbírání folkloru, Petko Račov Slavejkov (Петко Рачов Славейков), sbírka Carigradski vestnik (Цариградски вестник, 1853).
- + Kuzman Šarkarev – v roce 1885 sbírka «Сборник от народни старини (Книжка III. Български народни приказки)», v roce 1892 pokračování «Сборник от български народни умотворения. Том 2. Приказки и предания». Mezi bulharské pohádky zařadil i pohádky makedonské a albánské.
- + Konec 19. století – studium pohádky, Polichronij Sirku – bibliografie bulharských pohádek.

Počátky západoslovanské pohádky

- + Česko
- + 15. století – *Exemplarius a Astronomiarius* (mistr Klaret, vlastním jménem Bartoloměj z Chlumce);
- + 16. století – pohádka *Tři zlaté vlasy děda Vševěda*, ve starověkém sborníku bajek *Gesta Romanorum*;
- + 1836 – Jakub Malý *Národní české pohádky a pověsti*
- + 40. leta 19. století – Karel Jaromír Erben, první pohádky *O třech přadlenách*, *Dobře tak, že je smrt na světě* v sborníku *Česka včela*
- + Později vyšly pohádky *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*, *Pták Ohnivák a liška Ryška*, *Zlatovláska* a *Tři zlaté vlasy děda Vševěda* také v podání Karla Jaromíra Erbena
- + Pohádky na Moravě: František Sušil, Matěj Mikšíčka *Pohádky a pověsti moravského lidu*; Beneš Metod-Kulda *Moravské národní pohádky, pověsti, obyčeje a pověry*.
- + Karel Jaromír Erben – *Sto prostonárodních pohádek a pověstí slovanských v nářečích původních* (1865), *Vybrané báje a pověsti národní jiných větví slovanských* (1869)
- + Jiří Polívka – *Lidové povídky slovanské*

Počátky západoslovanské pohádky

- + Slovensko
- + V letech 1839–1844 sbíral folklor Samuel Reuss, sborník *Révuca Codexes A, B, C*
- + Ján Francisci-Rimavský a August Horislav Škultéty – 1842 – *Prostonárodní zábavník*
- + 1845 – Ján Francisci-Rimavský – *Slovenské povesti* (10 pohádek)
- + V letech 1857–58 – Božena Němcová – *Slovenské pohádky a pověsti*
- + Pavol Dobšinský – *Prostonárodné slovenské povesti* (od roku 1881)

Počátky západoslovanské pohádky

+Polsko

+Druhá polovina 19. století – Oskar Kolberg *Lud, jeho zwyczaje, piesni etc.*

+Zorian Dołęga-Chodakowski – sbíral folklor (včetně pohádek) v letech 1813–1818.

Počátky východoslovanské pohádky

- + Rusko
- + Od 18. do počátku 20. století rostl zájem jak o ruskou folkloristiku, tak o lidovou pohádku.
- + Objevují se různé pohádkové sbírky – Пересмешник, или Славянские сказки (1761) M. Čulкова, Бабушкины сказки (1778) S. Drukovseva, Русские сказки (1785) P. Timofejeva.
- + Během první poloviny 19. století vychází celá řada nových pohádkových sbírek – Собрание русских народных сказок (1820), Сказки моего дедушки (1820), Собрание старинных русских сказок (1829) a další
- + V roce 1841 se objevuje sbírka I. P. Sacharova Русские народные сказки.
- + V polovině 19. století se objevilo fundamentální dílo badatele A. N. Afanasjeva Собрание русских народных сказок.
- + Přibližně ve stejné době známý ruský revolucionář a vědec I. A. Chuďakov vydává tři díly Великорусских сказок (1860–1863). Mnohé z pohádek nebyly z důvodu cenzury publikovány, a tedy pravděpodobně úplně zanikly.
- + Roku 1863 vycházejí Народные сказки, собранные сельскими учителями Тульской губернии A. A. Erlenvejna a následujícího roku E. A. Čudinskij vydává Русские народные сказки, прибаутки и побаски. Na počátku 20. století N. E. Ončukov publikuje Северные сказки.

Počátky východoslovanské pohádky

- + Ukrajina
- + Sbírání a publikování pohádek se na Ukrajině rozšířilo především ve 2. polovině 19. století.
- + Zvláštní pozornost se pohádkám věnovala zhruba v období rozvoje romantizmu (tedy v prvním desetiletí 19. století). Ve 30. letech 19. století se objevují první publikace národních pohádek. Několik pohádek otištěných I. Srezněvs'kým se objevuje v almanachu Halateja (1839).
- + Roku 1843 publikuje M. Kostomarov dvě pohádky v Molodku (1847).
- + V almanachu Vinok rusinam na obžinky publikuje 16 pohádek I. Holovac'kyj.
- + V 70. letech vyšla sedmidílná kniha P. Čubins'koho Praci etnohrafično – statičnoji ekspedicii v Zachidno – Rus'kyj kraj.
- + V 90. letech vyšel Ivanem Frankem uspořádaný a vytisknutý sborník *Halic'ki narodni kazky* O. Rozdol's'koho.

České a ukrajinské pohádky

- + Podobně jako na Ukrajině existují vedle „ukrajinských národních pohádek“ například haličské pohádky, existují i u nás vedle „českých národních pohádek“ ještě pohádky moravské, které mají k ukrajinským pohádkám mnohem blíže než „české“ pohádky z regionu Čech. Především hlavně postavy a zápletky jsou si velice blízké.
- + Dochází k podobnosti motivu i u pohádek z regionu západního Polska a Slezska, východní Ukrajiny a Ruska...

Rozdíly v motivech a postavách

- + Podobnost pomocníků v kouzelných pohádkách
- + Dlouhý, Široký a Bystrozraký
- + Вернигора, Вернидуб, Прудис («Котигорошко»)
- + Stejní hlavní hrdinové: hloupý Honza – Ivan
- + Stejní zlotvůrci – jedním znezajímavějších a nejčastějších zlotvůrců je drak (Drak dvanáctihlavý, Honza a tři zakleté princezny, O třech holubicích, O chovanci královském, Кирило Кожум'яка, Казка про Івана, Яйце – райце).
- + V českých pohádkách vystupuje většinou jako sedmi-, devíti-, nebo dvanáctihlavý. Někdy dokonce v jedné pohádce vystupují všichni tito tři draci najednou, např. v pohádce *Honza a tři zakleté princezny* (a tedy i v její moravské variantě *Bubeník a tři zakleté princezny*) nebo v ukrajinské pohádce *Іван-мужичий син*).

Rozdíly v motivech a postavách

- + Zlé čarodějnice a babky, zlí čarodějové a černokněžníci
- + Obři – v ukrajinských pohádkách obři nevystupují jako hlavní zlotvůrci a objevují se velmi zřídka, v českých pohádkách se vyskytují celkem často a vystupují většinou na úrovni draka. Ještě je ale důležité zmínit, že postavy obrů se vyskytují především v moravských pohádkách. Hlavními zlotvůrci jsou například v pohádce *Jak krejčí dostal princeznu*.
- + Zrádci – podvodníci; starší bratři; králové, caři, knížata

Rozdíly v motivech a postavách

- + Hrdinové
- + nejmladší synové,
- + sestry,
- + pomocníci hrdinů,
- + zvířata,
- + trojice pomocníků,
- + čarodějové a čarodějnice a různí dědové a babičky
- + Podobnost kouzelných předmětů – *Hrnečku vař, Чабанець, Чарівна торбина, Чарівна скатертина, Чарівний рушник*

Rozdíly v motivech a postavách

- + Zvířecí pohádky
- + Liška
- + Vlč
- + Medvěd
- + Zajíc
- + Kocour
- + Pes
- + V ukrajinských pohádkách často – vůl, koza

Rozdíly v motivech a postavách

- + Pohádky ze života
- + Podobnost – moudrá žena, moudrá dcera
- + prostředí vesnice
- + Rozdíly – kozáci, muzikanti, knězi, mučedníci
- + Společné i rozdílné v pohádkách – čert a baba, panovník a rolník, negativní postoj k nějaké národnosti
- + Rozdíly a podobnosti – česká pohádka *Otesánek*, ukrajinská pohádka Солом'яний бичок
- + Postavy zakarpatských pohádek – lesní vily, lesní tvorové, zaklínač
- + U Čechů v tomto ohledu jsou nejvýraznější bludička, vodník